

2017-жылдагы Кыргыз Республикасынын калкынын кедейчилик деңгээли.

Кыргыз Республикасындагы калктын жашоо деңгээлин өлчөөнүн баалоосунун натыйжалары квартал сайын 5016 үй чарбаларын камтуу менен үй чарбаларынын бюджеттерин жана жумушчу күчтөрүн тандалма интеграциялык изилдөөнүн негизинде Улутстатком тарабынан жүргүзүлдү. Сурамжылоонун натыйжалары керектөө чыгымдары боюнча эсептелип чыккан 2017-жылдагы кедейчиликтин деңгээли, мурунку жылга карата 0,2 пайыздык пунктка көбөйүү менен өлкө боюнча жалпы 25,6 пайызды түздү.

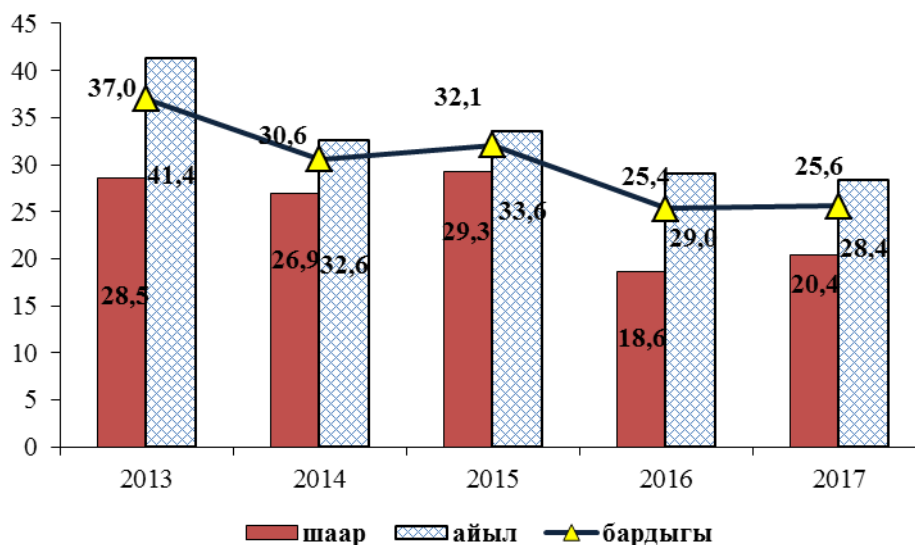
Чектик мааниси катары кедейчиликтин деңгээлин баалоо үчүн Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 25-мартындагы N 115 токтому менен бекитилген, кедейчиликтин чегин аныктоо методикасынын 3.7-пунктуна ылайык керектөө бааларынын орточо жылдык индексинде индексацияланган, 2016-ж. кедейчиликтин чеги колдонулган. 2017-ж. жалпы кедейчиликтин чегинин нарктык чондугу калктын адам башына бир жылдын ичинде 32093 сомду, эң төмөнкүсү – 17471 сомду түздү.

Айыл жерлериндеги кедейчиликтин деңгээли 0,6 пайыздык пунктка төмөндөдү, ал эми шаар жерлеринде, тескерисинче, - 1,8 пайыздык пунктка көбөйдү.

2017-жылдагы кедейчиликтин чегинде 1 млн. 601 миң адам жашаган, алардын 72,0 пайызы айылдык калк отурукташкан пункттардын тургундары болуп саналган.

1-график: Жашаган жери боюнча кедейчиликтин деңгээли

(калктын жалпы санына карата пайыз менен)

2017-жылы мурунку жылга салыштыруу боюнча кедейчиликтин деңгээлинин Нарын (8,6 пайыздык пунктка), Ош (7,8 пайыздык пунктка) жана Ысык-Көл (0,6 пайыздык пунктка) облустарында төмөндөөсү белгиленди. Калган региондор боюнча деңгээлдин өсүшү байкалды. Ушул эле учурда, анын бир азга өсүшү Ош (8,9 пайыздык пунктка) жана Бишкек (6,1 пайыздык пунктка) (1-таблица) шаарларында белгиленди.

1-таблица: Аймактар боюнча кедейчиликтин деңгээли*(калктын жалпы санына карата пайыз менен)*

	2013	2014	2015	2016	2017
Кыргыз Республикасы	37,0	30,6	32,1	25,4	25,6
Баткен облусу	53,9	40,7	41,2	37,0	40,5
Жалал-Абад облусу	46,4	46,4	45,1	32,2	32,6
Ыссык-Көл облусу	39,5	26,0	28,9	24,7	24,2
Нарын облусу	43,8	30,6	38,0	37,8	29,2
Ош облусу	43,4	31,7	28,9	22,0	14,3
Талас облусу	23,1	19,0	21,5	18,1	20,7
Чүй облусу	23,6	21,6	24,8	30,3	33,3
Бишкек ш.	20,4	17,6	23,5	9,8	15,9
Ош ш.	40,9	33,4	38,3	24,6	33,5

2017-жылы кедейчиликтин эң төмөн деңгээли 0,8 пайызды түзүп, өткөн жылдын деңгээлинде калды. 2017-жылы кедейчиликтин эң төмөн чегинде 47 миң адам жашаган, алардын 85,0 пайызы айылдык калк отурукташкан пункттардын тургундары болуп саналган.

Мурунку жылдагы сыяктуу эле кедейчиликтин эң төмөн деңгээли Талас облусунда жана Бишкек шаарында байкалган жок, Жалал-Абад жана Ош облустары кедейчиликтин дээрлик нөл деңгээлине жетти. Чүй облусунда кедейчиликтин эң төмөн деңгээли 1,4 пайыздык пунктка, Ош облусунда – 0,8 пайыздык пунктка, Нарын облусунда - 0,6 пайыздык пунктка төмөндөдү. Кедейчиликтин эң төмөн деңгээлинин өсүшү Баткен облусунда (3,1 пайыздык пунктка) жана Ош шаарында (1,2 пайыздык пунктка) белгиленди.

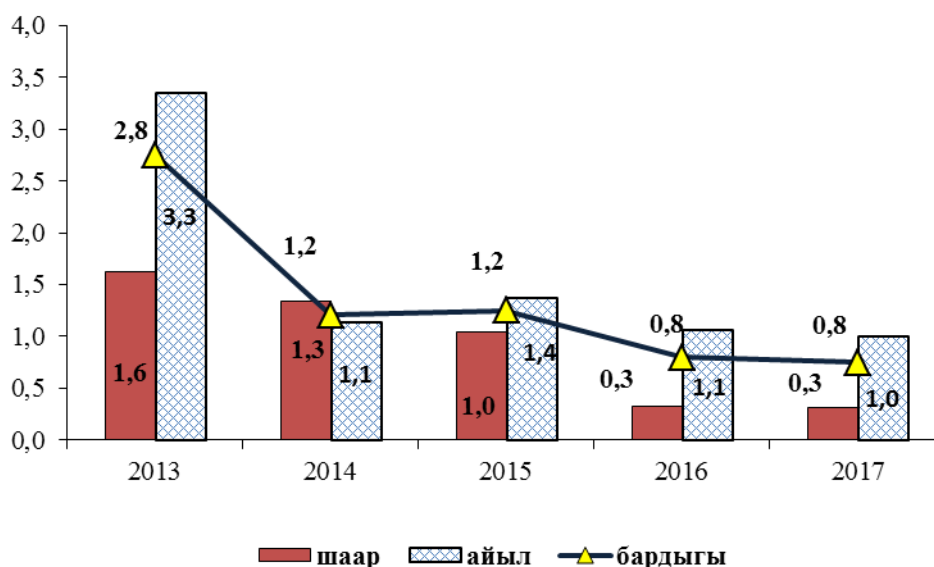
2-таблица: Аймактар боюнча кедейчиликтин эң төмөн деңгээли*(калктын жалпы санына карата пайыз менен)*

	2013	2014	2015	2016	2017
Кыргыз Республикасы	2,8	1,2	1,2	0,8	0,8
Баткен облусу	8,0	2,6	4,0	0,3	3,4
Жалал-Абад облусу	1,4	1,1	0,5	0,1	0,0
Ыссык-Көл облусу	1,9	0,0	0,4	0,0	1,0
Нарын облусу	4,9	1,8	2,1	2,6	2,0
Ош облусу	4,0	0,4	1,2	0,8	0,0
Талас облусу	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Чүй облусу	2,1	3,2	1,7	3,1	1,7
Бишкек ш.	1,0	0,0	0,8	0,0	0,0
Ош ш.	3,5	3,1	1,7	0,0	1,2

Айыл жерлеринде кедейчиликтин эң төмөн деңгээли 0,1 пайыздык пунктка төмөндөдү, ал эми шаар жерлеринде ал өткөн жылдын деңгээлинде калды.

2-график: Жашаган жери боюнча кедейчиликтин эң төмөн деңгээли

(калктын жалпы санына карата пайыз менен)

Кедейчиликтин жалпы жогорулашынын фонунда, кедейчиликтин тереңдиги жана курчтугу боюнча көрсөткүчтөр да жогорулады. Кедейчиликтин чегине салыштырмалуу кедейлердин бюджетинин жетишсиздигин мүнөздөгөн кедейчиликтин тереңдиги 2017-ж. 4,6 пайызды түзүп, мурунку жылга салыштырмалуу 0,5 пайыздык пунктка көбөйдү, кедейчиликтин курчтугу 0,2 пайыздык пунктка өсүп, 1,3 пайызды түздү.

2017-жылы кедейчиликтин чегинен төмөн жашаган калктын каражаттарынын жетишсиздигинин көлөмү 9317,3 млн. сомду түздү, бул мурунку жылга караганда 1444,3 млн. сомго көп.

Кедейчиликтин деңгээлин эсептөө үчүн калктын кирешелеринен түздөн-түз көз каранды болгон керектөө наркы колдонулат. 2017-жылдагы калктын адам башына эсептегендеги колдо болгон акчалай кирешелер айына 4739,4 сом деңгээлинде түзүлүп, мурунку жылга салыштырганда 11,3 пайызга көбөйгөн, бул абсолюттук мааниде 481,4 сомду, ал эми алардын реалдуу наркы 107,9 пайызды түздү. Калктын колунда болгон адам башына бөлүнгөн орточо кирешелеринин өсүүсү негизинен эмгек акыдан түшкөн кирешелердин 13,0 пайызга, жеке эмгек ишмердиги – 10,4 пайызга жана социалдык трансферттер – 10,7 пайызга өсүүсү менен шартталды. Муну менен бирге жеке көмөкчү чарбалардын продукцияларын сатуудан түшкөн кирешелердин 10,6 пайызга төмөндөшү белгиленди.

Калктын акчалай кирешелеринин негизги булактары колдо болгон кирешелердин түзүмүндөгү салыштырма салмагы 69,0 пайызды, социалдык трансферттер – 16,4 пайызды түзгөн эмгек ишмердигинен түшкөн кирешелер жана жеке көмөкчү чарбада өндүрүлгөн айыл чарба продукцияларын 10,3 пайызга сатуудан түшкөн кирешелер болуп саналды.

Адам башына бөлүнгөн орточо колдо болгон кирешелердин түзүмүндөгү эмгек акынын үлүшү 42,9 пайызды, жеке эмгек ишмердиги – 16,6 пайызды түздү.

Кыргыз Республикасынан тышкары жүргүзүлгөн, калктын эмгек ишмердиктерине кирешелердин 8,5 пайызы туура келет. Эмгек миграциясы мурдагыдай эле түштүк региондордун калкы үчүн көбүрөөк мүнөздүү, мында жалпы

кирешелердеги өлкөнүн чек арасынан тышкары жүргүзүлгөн эмгек ишмердиктеринен түшкөн кирешелердин үлүшү Баткен облусунда 29,6 пайызды, Ош облусунда – 18,3 пайызды, Жалал-Абад облусунда – 9,3 пайызды жана Ош шаарында - 6,6 пайызды түзгөн.

2-таблица: Аймактар боюнча калктын колунда болгон акчалай кирешелеринин түзүмү
(пайыз менен)

	Бардыгы	Эмгек ишмердиги анын ичинде Кыргыз Республикасынан тышкаркы	Социалдык трансферттер	Жеке көмөкчү чарбадан түшкөн киреше	Башка киреше
Кыргыз Республикасы	69,0	8,5	16,4	10,3	4,3
Баткен облусу	72,0	29,6	17,0	7,8	3,2
Жалал-Абад облусу	68,0	9,3	15,5	12,9	3,6
Ыссык-Көл облусу	49,9	1,3	18,4	21,4	10,3
Нарын облусу	38,8	0,0	31,5	23,7	6,0
Ош облусу	71,1	18,3	15,9	9,2	3,8
Талас облусу	40,2	0,8	14,7	42,9	2,1
Чүй облусу	71,4	2,6	15,9	9,5	3,1
Бишкек ш.	81,6	0,0	14,7	0,0	3,7
Ош ш.	74,9	6,6	16,9	0,2	8,0

Түштүк региондордун калкынын материалдык бакубатчылыгына тышкы фактордун таасири ачык көрүнүп турат. Керектөө наркынан эмгек мигранттарынын кирешелерин алып салганда, республика боюнча кедейчиликтин деңгээли орточо алганда 25,6 пайыздан 34,0 пайызга чейин өсө тургандыгын эсептөөлөр көрсөтүп турат. Муну менен бирге кедейчилик Баткен облусунда 40,5 пайыздан 60,2 пайызга, Ош облусунда – 14,3 пайыздан 32,5 пайызга, Жалал-Абад облусунда – 32,6 пайыздан 43,0 пайызга чейин, Ош шаарында – 33,5 пайыздан 41,5 пайызга чейин жогорулап, ошол эле убакта башка региондордо ал иш жүзүндө өзгөрүүсүз калган. Кедейчиликтин эң төмөн деңгээлине эмгек мигранттардын кирешелери олуттуу таасирин тийгизет, аларды чыгарып салганда кедейчиликтин эң төмөн деңгээли 0,8 пайыздан 8,1 пайызга чейин өсөт.

3-таблица: Кыргыз Республикасынан тышкары эмгек ишмердигинен түшкөн кирешелерди эсепке албагандагы кедейчиликтин деңгээли
(калктын санына карата пайыз менен)

	2013	2014	2015	2016	2017
Кыргыз Республикасы	43,5	36,4	38,4	31,5	34,0
Баткен облусу	66,2	55,4	56,4	53,6	60,2
Жалал-Абад облусу	56,3	57,4	55,8	39,9	43,0
Ыссык-Көл облусу	39,7	26,1	29,1	25,2	25,3
Нарын облусу	43,8	30,6	38,0	37,8	29,2
Ош облусу ¹	59,7	42,9	41,8	36,3	32,5
Талас облусу	23,8	19,0	21,5	18,1	21,6
Чүй облусу	23,6	21,8	25,1	31,0	36,7
Бишкек ш.	20,4	17,6	23,5	9,8	15,9
Ош ш.	44,2	38,0	43,6	28,9	41,5

Мурдагыдай эле, кедейчиликтин төмөнкү чегине жакын жашаган калктын жыштыгы жогору. Кедейчиликтин сезгичтик сызыгынын талдоосу 2017-ж.

бакубатчылык жашоо индикаторунун өзгөрүүсүз түзүлгөн өлчөмүнө, кедейчиликтин чегинин 5,0 пайызга же 133 сомго өскөн учурда, жакырлардын үлүшү 4,9 пайыздык пунктка өсүп жатканы, ал эми кедейчиликтин чегинин 5,0 пайызга төмөндөшү менен кедейлердин үлүшү 3,8 пайыздык пунктка азайып жатканын көрсөтөт. Кедейчиликтин чегинин айланасындагы калктын жыш концентрациясы калктын олуттуу бөлүгү кедейлер эмес категориясынан кедейлер категориясына жана, тескерисинче, кедейлер категориясынан кедейлер эмес категориясына өтүү мүмкүндүгүн жогорулатат, бул кедейчиликтин деңгээлинин региондор боюнча көрсөткүчтөрүндө чагылдырылат жана кедейчиликтин жарым-жартылай өзгөрүү тенденциясын түшүндүрөт.